

ZVEZA SLOVENSkih DRUŠTEV ZA BOJ
PROTIRAKU

40 LET TEDNA BOJA PROTI RAKU

Letos pod geslom: *Tudi cepljenje varuje pred nekaterimi raki!*

7.–11. marec 2011

Zveza slovenskih društev za boj proti raku kot vsako leto, tudi letos prvi teden v marcu organizira *Teden boja proti raku*.

Letošnje leto naša sporočila še posebej namenjamo zadnjemu izmed priporočil Evropskega kodeksa proti raku, ki opozarja na pomen **nalezljivih boleznih v nastanku raka in spodbuja k cepljenju proti tistim, za katere so cepiva na voljo**.

Strokovnjaki ocenjujejo, da lahko trajnim okužbam z virusi, bakterijami ali paraziti pripišemo okrog 18 % vseh rakov po svetu, v Evropski zvezi nekoliko manj, okrog 10 %. Organi, na katerih lahko okužba vodi v nastanek raka, so: jetra, maternični vrat, želodec, limfatično tkivo in sečni mehur.

K preventivi teh rakov pripomore cepljenje proti okužbi (če je na voljo) ali učinkovito zdravljenje okužb.

Kronična okužba z virusi hepatitisa B in C je povezana z jetrnim rakom. Kronični nosilci virusa hepatitisa B so 20-krat bolj ogroženi s to boleznijo. Ocenjujejo, da je v nerazvitem svetu, kjer je ta okužba najbolj razširjena, odgovorna za 67 % jetrnih rakov. Okrog 30 % primerov jetrnega raka v svetu pa povezujejo z okužbo z virusom hepatitisa C.

V Sloveniji v zadnjih letih za jetrnim rakom zbolijo okrog 130 moških in 50 žensk, kakšen je med njimi delež kronično okuženih z virusom hepatitisa B, zaenkrat ni znano. **Cepljenje otrok proti hepatitisu B ob vstopu v šolo** je pri nas uveljavljeno že več let; odraslim, ki kot otroci še niso bili cepljeni, pa to priporočajo, če delajo v poklicih, kjer je nevarnost okužbe večja ali na potovanjih v bolj ogrožene predele sveta.

Humani virusi papiloma ali s kratico HPV so velika družina virusov, ki lahko pri človeku povzročijo različne spremembe. Ime so dobili po tem, da povzročajo bradavice, ki jih iz latinščine imenujemo papilomi. Manjša skupina hudo ogrožajočih HPV, s tujko visokorizičnih (približno 15 vrst), pa lahko okuži celice materničnega vratu. Večina okužb se pozdravi sama po sebi, le pri nekaterih vztraja in povzroča predrakave spremembe. Če teh sprememb ne pozdravimo, lahko iz njih nastane rak materničnega vratu. Okužbo z visokorizičnimi HPV pri ženskah povezujejo tudi z nastankom nekaterih redkejših rakov, kot so rak zunanlega spolovila, nožnice in zadnjika, pri moških pa z rakom penisa, zadnjika in nekaterimi vrstami raka glave in vratu.

V Sloveniji imamo uspešen presejalni program ZORA, saj se zaradi boljšega odkrivanja in zdravljenja predrakavih sprememb manjša število novih primerov raka materničnega vratu (leta 2009 je zbolelo 129 žensk, leta 2003 pa več kot 200). Od leta 2009 pa je deklicam 6. razreda na voljo tudi **cepljenje proti okužbi s humanimi papilomskimi virusi**. **Precepljenost deklic proti okužbi HPV je v Sloveniji še vedno majhna, zato se Zveza še zlasti v tem tednu pridružuje prizadevanjem za spodbudo deklicam (oz. njihovim staršem), da se odločijo za cepljenje proti HPV, saj je cepivo varno in učinkovito.** Ker cepivo nima varovalnega učinka pri ženskah, ki so že okužene s HPV, je treba spodbujati cepljenje pred prvim spolnim odnosom. Zveza v tem tednu izdaja tudi novo informativno zgibanko, ki bo v šolah na voljo deklicam in njihovim staršem.

Okužba z bakterijo *Helicobacter pylori* povzroča akutno vnetje želodčne sluznice, gastritis. Ta se pri približno 1–2 % vseh okuženih razvije v kroničnega, ki lahko vodi v **želodčni rak**. Okužba se prenaša v slabših higienskih in socialnoekonomskih pogojih. Poskusi z razvijanjem cepiva niso obrodili sadov, zato se za zdaj klinični zdravniki osredotočajo na zdravljenje okužbe, ki je najpomembnejši preventivni ukrep za preprečitev tega raka.

Želodčni rak je bil najpogostejši rak med Slovenci do leta 1967, ko ga je na tem mestu zamenjal pljučni rak pri moških in rak dojke pri ženskah. Tako pri nas kot drugod po svetu je ena od redkih rakavih bolezni, pri kateri se incidenca manjša; še vedno pa je pri moških v Sloveniji po pogostosti na 6. mestu (za raki prostate, pljuč, kože, debelega črevesa in danke ter glave in vratu), pri ženskah pa na 9. mestu.

Okužba s humanim virusom imunske pomanjkljivosti (HIV) v večini primerov napreduje do propada imunskega sistema in s tem do sindroma pridobljene imunske pomanjkljivosti (acquired immunodeficiency syndrome – **aids**). Pomembni deli klinične slike HIV/aidsa so rakave bolezni, najpomembnejša sta Kaposijev sarkom in ne-Hodgkinov limfom. Ti rakavi bolezni skupaj z rakom materničnega vratu spadajo med bolezni, ki opredeljujejo aids; vendar je pri teh bolnikih zvečana nevarnost še drugih (vendar ne vseh) rakov, ki bodo v prihodnosti vse večji izziv za zdravljenje. Tudi Zveza se pridružuje vsem, ki svetujejo, kako preprečiti okužbo.

Okužbe z nekaterimi virusi sodelujejo tudi pri nastanku **nekaterih limfomov in levkemij**. Te bolezni sodijo med redkejše, nekatere se pojavljajo samo v določenih svetovnih področjih. Razen splošnih higienskih ukrepov, ki veljajo za varovanje pred vsemi nalezljivimi boleznimi, posebnih za preprečevanje teh rakov zaenkrat še ni.

Parazitov, kot sta jetrni metljaj, ki je povezan z rakom žolčevodov in *Shistosoma haematobium*, ki vpliva na nastanek raka sečnega mehurja, pa v naših krajih praktično ni; pomembni so v nekaterih predelih Azije in Afrike.

Zveza slovenskih društev za boj proti raku je z 11 regijskimi društvi med nevladnimi organizacijami najstarejši in najpomembnejši nosilec preventive na področju raka.

- ★ **Slovensko društvo za boj proti raku je bilo ustanovljeno 1. aprila 1970 na pobudo prof. dr. Božene Ravnihar, dolgoletne direktorice Onkološkega inštituta Ljubljana.** Namen društva je bil osveščati prebivalstvo o raku, prvih znakih te bolezni in o zdravem načinu življenja, s čimer je mogoče zmanjšati obolevnost in posredno tudi umrljivost za rakom. Že takrat smelo zastavljen program nadaljujemo s širjenjem tega izročila.
- ★ **Aprila leta 1984 so se društva ki so se ustanovila po Sloveniji, povezala v Zvezo slovenskih društev za boj proti raku.** Danes je v Zvezo vključenih 11 društev po vsej Sloveniji. Delujemo v javnem interesu za vse državljane, ne glede na to, ali so naši člani ali ne in imamo status humanitarne organizacije.

Zveza je polnopravna članica:

Evropske lige proti raku: ECL (<http://www.europeancancerleagues.eu/>) in
Mednarodne lige proti raku: UICC (<http://www.uicc.org/>)

Več podatkov o raku v Sloveniji in drugod po svetu najdete na spletni strani

 SLORA: www.slora.si

Pripravila:

Izr. prof. dr. Maja Primic žakelj, dr. med.

Predsednica Zveze slovenskih društev za boj proti raku

www.protiraku.si

4. 3. 2010